

Tájékoztató a betegek jogainak érvényesítéséről a Szegedi Tudományegyetem Pszichiátriai Klinikáján

1998. július 1-től új törvény védi a betegek jogait (1997 évi CLIV. törvény). Az egészségügyi törvény célja, hogy a betegek megfelelő színvonalú egészségügyi ellátásban részesüljenek, és gyógykezelésük során jogaikat tiszteletben tartsák. A betegek jogainak törvénybe foglalása elősegítheti az orvos és beteg közötti partneri viszonyt és az eredményesebb gyógykezelést.

A BETEGEK KÖTELEZETTSÉGEI

Eredményes gyógyító tevékenység csak a beteg és az ellátók kölcsönös együttműködése révén lehetséges, ezért **a betegek nem csak jogai, de kötelezettségei is vannak.** E kötelezettségeknek elsősorban a saját és mások gyógyulása érdekében kell eleget tennie.

1. A beteg - saját érdekében - mindenekelőtt köteles együttműködni az őt ellátó egészségügyi dolgozókkal az alábbiak szerint:
 - a. Tájékoztatni őket mindarról, aminek ismerete szükséges a megfelelő gyógykezeléshez. Különösen fontos elmondania korábbi betegségeit, gyógykezelését, azt, hogy milyen gyógyszereket szed illetve szedett, valamint fel kell tárnia azokat a kockázati tényezőket is, amik az egészségét károsíthatják.
 - b. Tájékoztatni kell az ellátókat - saját betegségével összefüggésben - mindarról, ami mások életét vagy testi épségét veszélyeztetheti, így különösen a fertőző betegségekről és a foglalkozás végzését kizáró megbetegedésekről, állapotokról. (Egyes fertőző betegségek esetén azt is meg kell mondania, hogy a fertőzést kitől kaphatta, és kit fertőzhetett meg.)
 - c. El kell mondania, hogy egészségügyi ellátásával kapcsolatban korábban milyen jognyilatkozatokat tett (pl. helyettes döntéshozót nevezett meg, élő végakaratot készített).
 - d. Miután hozzájárult a beavatkozásokhoz, köteles betartani az orvosoknak és az ellátásban részt vevő más egészségügyi dolgozóknak a gyógykezelésével kapcsolatos rendelkezéseit. A kezelésre vonatkozó utasítások betartása az eredményes kezelés feltétele. Tudatos, figyelmeztetés ellenére történő mulasztás a beteg részéről a gyógyszerellátás felmondásaként értelmezhető, ráutaló magatartása alapján. Ez megalapozhatja a szolgáltató részéről történő további szolgáltatás nyújtásának megtagadását.
 - e. Természetesen köteles betartani a jogszabályokat, az intézmény házirendjét és a térítésköteles ellátások ellenértékét megfizetni.
 - f. Hitelt érdemlően igazolnia kell a személyes adatait és azt, hogy van-e egészségbiztosítása?
 - g. Köteles tiszteletben tartani más betegek és az egészségügyi dolgozók jogait.

Bizonyára Ön is belátja, hogy ezek nem is olyan teljesíthetetlen követelmények.

AZ EGÉSZSÉGÜGYI DOLGOZÓK JOGAI

A páciensek jogai mellett természetesen **jogok illetik meg az egészségügyi dolgozókat is**. Kérjük, hogy a betegjogok részletes áttekintése előtt olvassa el erről szóló tájékoztatásunkat is – főként azért, mert az Ön ellátásban részt vevők jogai és az Önt megillető jogok között szoros kapcsolat van.

Mint minden magyar állampolgárnak, az egészségügyi dolgozónak is joga van ahhoz, hogy emberi méltóságát tiszteletben tartsák. E jog minden más emberre kötelezettségeket ró (különösen: lelkiismereti és világnézeti meggyőződésének, jóhírnevének, magánéletének, magántitkainak tisztelete, egészségének és testi épségének óvása, a vele szembeni kulturált viselkedés). Mindezekon túl, az egészségügyi dolgozót foglalkozása gyakorlása során különös jogok is megilletik. Az egészségügyi dolgozónak joga, hogy a tudományosan elfogadott vizsgálati és terápiás módszerek közül szabadon válassza meg az adott esetben alkalmazandó, az általa illetve az ellátásban közreműködő személyek által ismert és gyakorolt, a rendelkezésre álló tárgyi és személyi feltételek mellett végezhető eljárást.

Az orvos nem kötelezhető arra, hogy az általa választott eljárás helyett más - tudományosan szintén elfogadott - beavatkozást végezzen. (Amennyiben a beteg más, tudományosan szintén elfogadott ellátást kíván, a kezelőorvosának olyan másik orvoshoz kell irányítania, aki azt a beavatkozást elvégzi.)

Az egészségügyi dolgozónak bizonyos esetekben meg kell tagadnia, illetve megtagadhatja a beteg ellátását. Meg kell tagadnia az ellátását abban az esetben, ha:

- Ø az jogszabályba ütközik,
- Ø szakmai szabályba ütközik (tehát nem a tudományosan elfogadott beavatkozást akarják elvégeztetni),
- Ø az ellátásra fizikailag alkalmatlan (pl. beteg),
- Ø a kért ellátásra nincsen szükség.

Az ellátást megtagadhatja akkor, ha:

- Ø a beteg nem igényel azonnali ellátást (későbbre halasztható, visszarendelhető), feltéve, ha ez a betegre nem ró ésszerűtlen terhet (pl. utazás, hosszas várakozás),
- Ø a beteg az együttműködési kötelezettségét súlyosan megsérti (és nem áll fenn a sürgős szükség esete),
- Ø az ellátó életét, testi épségét a beteg magatartása veszélyezteti,

Az ellátást megtagadhatja az egészségügyi dolgozó, de a beteget másik ellátóhoz kell irányítania abban az esetben, ha:

- Ø más betegnek azonnali ellátásra van szüksége,
- Ø nincsenek meg az ellátás feltételei,
- Ø a beteg sértő, fenyegető magatartást tanúsít (feltéve, ha ezt a magatartást nem a betegsége okozza),
- Ø a beteghez személyes kapcsolat fűzi (pl. rokona, barátja, haragosa),
- Ø az ellátás az egészségügyi dolgozó erkölcsi felfogásával, lelkiismereti, vallási meggyőződésével ütközik.

Az orvosnak joga és egyben erkölcsi kötelessége is, hogy betegét körültekintően, szükség szerint fokozatosan, a beteg állapotára és körülményeire tekintettel tájékoztassa.

A BETEGEK JOGAI

Az egészségügyi ellátáshoz való jog

A betegnek alapvetően joga van az egészségi állapota által indokolt, megfelelő folyamatosan hozzáférhető és megkülönböztetés nélküli egészségügyi ellátáshoz.

- Ø Megfelelő az ellátás, ha az adott egészségügyi szolgáltatásra vonatkozó szakmai és etikai szabályok megtartásával történik.
- Ø Folyamatosan hozzáférhető az ellátás amennyiben az egészségügyi ellátórendszer napi 24 órán keresztül igénybe vehető. (Ez nem azt jelenti, hogy minden egyes egészségügyi szolgáltató minden időben elérhető, hanem azt, hogy a beteg a szükséges ellátást időben meg kell, hogy kapja.)
- Ø Az ellátás megkülönböztetés nélküli, ha nem történik hátrányos megkülönböztetés a betegek között társadalmi helyzetük, politikai nézeteik, származásuk, nemzetiségük, vallásuk, nemük, szexuális irányultságuk, koruk, családi állapotuk, testi vagy értelmi fogyatékoságuk, képzettségük és minden egyéb, az egészségi állapotukkal össze nem függő okok alapján.

Az egészségügyi ellátás Magyarországon nem ingyenes. Akinek van egészségbiztosítása, annak az ellátásért az esetek többségében nem kell fizetnie.

Minden betegnek joga van sürgős szükség esetén az életmentő, illetve a súlyos vagy maradandó egészségkárosodás megelőzését biztosító ellátáshoz, valamint fájdalomnak csillapításához és szenvedéseinek enyhítéséhez. A sürgős szükség esete akkor áll fent, ha azonnali egészségügyi ellátás hiányában a beteg közvetlen életveszélybe kerülne, illetve súlyos vagy maradandó egészségkárosodást szenvedne. Ilyen helyzetben a betegnek meg kell kapnia a szükséges ellátást akkor is, ha nem tudja igazolni, hogy biztosított (nincsen nála TB-kártya).

A betegnek ahhoz is joga van, hogy ellátását az általa választott orvos végezze. Azonban a szabad orvosválasztás feltétele, hogy az megfeleljen a beteg egészségi állapota által indokolt szakmai követelményeknek, a beteg is valamint az orvos is jogosult legyen az ellátásra, illetve annak elvégzésére. Amennyiben klinikánkon választ orvost, tekintettel kell lennie az intézmény ellátási rendjére. Gyógykezelése során kérheti egy másik orvos által történő megvizsgálását is.

Előfordulhat, hogy a szükséges ellátásra nagyobb az igény, mint amit az adott intézményben teljesíteni képesek. Ebben az esetben - ha erre mód van - ajánlani kell a betegnek egy másik intézményt, ahol a beavatkozást hosszabb várakozás nélkül el tudják végezni, vagy pedig várólistára kell helyezni.

Az emberi méltósághoz való jog

A beteg az emberi méltósághoz való joga alapján soha sem tekinthető a gyógyítás pusztá tárgyának. A kórház nem börtön. Az ellátás során a beteg jogainak gyakorlásában csak az egészségi állapota által indokolt ideig és mértékig korlátozható. Intézetünkben a páciensek jogainak korlátozására csak rendkívül indokolt esetekben kerülhet sor – külön szabályzat alapján, melyet Ön is megismerhet.

Az ellátók kötelesek tekintettel lenni a beteg szeméremérzetére, ezért ruházatát csak a szükséges időre és szakmailag indokolt mértékben távolíthatják el. A beteget csak méltányolható okból és ideig szabad várakoztatni. Amennyiben Ön úgy érzi, hogy emberi méltóságában megsértették, forduljon panaszával klinikánk munkatársaihoz vagy a betegjogi képviselőhöz.

A kapcsolattartás joga

A Klinika nem zárt intézmény! Hozzártatózóival, barátaival írásban vagy szóban (telefonon) kapcsolatot tarthat és látogatókat fogadhat. A kapcsolattartás részletes szabályait a klinikánk házirendje tartalmazza, azon kívül korlátot csupán a betegtársak jogai és a betegellátás rendje szab.

Ön megtilthatja azt, hogy gyógykezelésének tényét vagy a kezelésével kapcsolatos egyéb információt más előtt feltárjuk. (Például, ha nem akarja, hogy bárki is megtudja azt, hogy Ön a klinikánkon fekszik, akkor - kivételes esetektől eltekintve - harmadik személlyel még a benntartózkodás tényét sem közöljük.)

Az intézmény elhagyásának joga

Önnek joga van az egészségügyi intézményt elhagyni, ha ezzel mások testi épségét, egészségét nem veszélyezteti. Amennyiben úgy dönt, hogy a kórházi kezelésének befejezése előtt elhagyja az intézményt, kérjük tudassa szándékáról a kezelőorvosát! (Ha elégedetlen az ellátásával, vagy valami sérelem érte és ezért akar elmenni, távozása előtt keresse fel a betegjogi képviselőt! Jogában áll kérnie más egészségügyi intézménybe történő áthelyezését is.) Felhívjuk azonban tisztelt figyelmét, hogy amennyiben sürgősségi felvétellel került osztályunkra vagy kötelező gyógykezelésben részesül, az intézmény elhagyásához való jogát külön rendelkezések szabályozzák, melyekről a pszichiátriai ellátásokra vonatkozó szabályok között olvashat.

A tájékoztatáshoz való jog

Önnek joga van ahhoz, hogy kezelőorvosától részletes tájékoztatást kapjon:

- Ø egészségi állapotáról, beleértve ennek orvosi megítélését is,
- Ø a javasolt vizsgálatokról, beavatkozásokról,
- Ø a javasolt vizsgálatok, beavatkozások elvégzésének, illetve elmaradásának lehetséges előnyeiről és kockázatairól,
- Ø a vizsgálatok, beavatkozások elvégzésének tervezett időpontjairól,
- Ø döntési jogáról a javasolt vizsgálatok, beavatkozások tekintetében,
- Ø más lehetséges eljárásokról, módszerekről,
- Ø az ellátás folyamatáról és várható kimeneteléről,
- Ø az egyes vizsgálatok, beavatkozások eredményéről,
- Ø a további ellátásokról,
- Ø a javasolt életmódról, valamint
- Ø megtudhatja az ellátásban közvetlenül közreműködő személyek nevét, szakképesítését és beosztását.

A tájékoztatásnak érthetőnek kell lennie. Ha valamit nem értett, valamiben bizonytalan vagy újabb problémák merültek fel, ellátása során bármikor kérdezze meg orvosát, ápolóját. A

kérdések az Ön gyógyulását és az orvos tájékozódását segítik, ezért ne érezze kellemetlennek, még akkor sem, ha úgy érzi, nehéz pontosan megfogalmazni az Önt érdeklő problémákat. Jó, ha előre készül az orvossal való találkozásra. Esetleg még otthon írja fel az Önt érdeklő kérdéseket, az aggasztó tüneteket, egyszóval mindent, amit fontosnak tart megtudni vagy elmondani. Nagyon fontos dologról, az egészségéről van szó, ne szégyellje elmondani panaszait, félelmeit! Ne vegye zaklatásnak, az orvos kérdéseit! A gyógykezelése szempontjából nagyon fontos lehet az olyan információ is, aminek Ön nem tulajdonít jelentőséget.

A tájékoztatáshoz nem csak a tiszta tudatállapotú felnőtteknek van joga, hanem minden betegnek, aki kapcsolatba tud lépni a környezetével. Gyermek, korlátozott tudatállapotú felnőttek esetében a tájékoztatáskor figyelembe kell venni a beteg életkorát, szellemi érettségét, pszichés állapotát. Amennyiben a beteg csak részben, vagy egyáltalán nem tájékoztatható, akkor a teljes körű tájékoztatást annak a személynek kell megadni, aki a beteg helyett jogosult az orvosi kezelésekre vonatkozó döntéseket meghozni.

Természetesen ahhoz is joga van, hogy ne tájékoztassák. Amennyiben nem kér tájékoztatást, vagy nem mindenről akar tudni, akkor ezt előre közölje az orvosával!

Az egészségügyi dokumentáció megismerésének joga

Önről a gyógykezelése során a legkülönbözőbb adatokat tartalmazó egészségügyi dokumentáció (tehát nem csak zárójelentés) készül. Önnek joga van ebbe a dokumentációba betekinteni a Házirendben szabályozott keretek között, illetve – saját költségére – másolatot készíttetni. Amennyiben a dokumentációban hibás vagy olyan bejegyzést talál, amivel nem ért egyet, joga van azt kijavíttatni. (Ilyen esetben a kifogásolt bejegyzésnek is olvashatónak kell maradnia.)

Az önrendelkezési jog és az ellátás visszautasításának joga

A beteget is megilleti az önrendelkezéshez való jog. Bizonyos törvénybe foglalt kivételektől eltekintve Ön dönti el, hogy a javasolt beavatkozásokat elvégezzék-e avagy sem. Az Ön beleegyezésének tévedéstől, megtévesztéstől, fenyegetéstől és kényszertől mentesnek kell lennie, és megfelelő tájékoztatáson kell alapulnia. A beleegyezését bármikor visszavonhatja. Ha Ön valamely egészségügyi tevékenység, beavatkozás ellen nem tiltakozik, e viselkedése szóbeli beleegyezésnek, illetve ráutaló magatartásnak tekinthető, mely esetben írásbeli megerősítés nem szükséges. (Azonban, ha a beleegyezését alapos ok nélkül vonja vissza, a felmerült költségeket kifizettethetik Önnel!) Arra is van lehetősége, hogy megjelöljön egy felnőtt személyt (helyettes döntéshozó), aki jogosult a beleegyezés illetve a visszautasítás jogát Ön helyett gyakorolni. A helyettes döntéshozó megnevezésének formai követelményei vannak, rendelkezni lehet:

- Ø saját kezűleg írt és aláírt, vagy
- Ø géppel (más személy által) leírt, saját kezűleg is és két tanú által is aláírt (a tanúk lakcímének is szerepelnie kell), vagy
- Ø közjegyző által szerkesztett okiratban, vagy
- Ø írásképtelensége esetén szóban, két tanú előtt (nyilatkozatát rávezetik a kórlapjára, amit a tanúk aláírnak).

Ha Ön átmenetileg vagy tartósan olyan állapotba került, hogy az orvosi kezeléseire vonatkozó döntéseket nem képes meghozni, és korábban helyettes döntéshozót sem nevezett meg, akkor az Egészségügyi törvényben foglalt módon, közeli hozzátartozója (elsősorban az Önnel egy háztartásban élő házastársa, nagykorú gyermeke, szülője stb.) jogosult a döntések meghozatalára. A hozzátartozó döntése semmiképpen sem érintheti hátrányosan az Ön egészségi állapotát.

Az orvosi titoktartáshoz való jog

Az Ön egészségügyi ellátásában résztvevő személyeknek az ellátás során tudomásukra jutott egészségügyi és személyes adatait (orvosi titok) bizalmasan kell kezelniük, és azokat csak az arra jogosultakkal közölhetik. Kik jogosultak az Ön orvosi titkait megismerni? Elsősorban azok, akiket Ön erre feljogosít. A kórházba történő felvételekor meg kell, hogy kérdezzék arról, kinek adható felvilágosítás, illetve kiket zár ki az egészségügyi adatainak részleges vagy teljes megismeréséből. (Amennyiben erről nem rendelkezik, akkor a közeli hozzátartozóit tájékoztatják.)

A klinikáról történt távozása után Önön kívül csak teljes bizonyító erővel rendelkező magánokiratban vagy közokiratban felhatalmazott személy jogosult az Ön dokumentációjába betekinteni vagy arról másolatot kérni.

Önnek joga van ahhoz, hogy vizsgálata és gyógykezelése során csak azok legyenek jelen, akiknek a részvétele az ellátásban szükséges, illetve azok, akiknek az otlétéhez Ön hozzájárult. (Ezen általános szabály alól törvény kivételt tehet!) Az Ön vizsgálatának és kezelésének olyan körülmények között kell történnie, hogy azt az Ön beleegyezése nélkül mások ne láthassák, ne hallhassák, kivéve, ha ez elkerülhetetlen.

Klinikánkon, mint egészségügyi szakemberképzésre kijelölt intézetben nem kell kérnünk az Ön hozzájárulását ahhoz, hogy vizsgálatokor, kezelésekor hallgatók (tanulók) jelen lehessenek.

Amennyiben egyes konkrét esetekben kifejezetten tiltakozik a hallgatók (tanulók) jelenléte ellen, ezt a kívánságát az ellátóknak tiszteletben kell tartaniuk. Ahhoz, hogy hallgató (tanuló) az Ön testét érintő vizsgálatot, beavatkozást végezzen, minden esetben az Ön beleegyezésére van szükség. Kérjük, mielőtt elutasító döntést hozna, gondoljon arra, hogy az egészségügyi szakemberképzés elképzelhetetlen gyakorlati oktatás nélkül. Mindannyiunk érdeke, hogy megbetegedésünk esetén jó szakemberek ellátásában részesüljünk. (De az sem mellékes szempont, hogy az oktatás során az átlagosnál nagyobb figyelmet fordítanak Önre!)

A beteg jogainak érvényesítése

A betegnek joga van az egészségügyi ellátással kapcsolatban az egészségügyi szolgáltatónál, illetve annak fenntartójánál írásban vagy szóban panaszt tenni. A panaszt kötelesek kivizsgálni és ennek eredményéről 10 munkanapon belül írásban tájékoztatást adni. (Természetesen olyan szóbeli panasz esetén, amikor a panasz okát megszüntették, nincsen szükség az írásos válaszra.)

A Szegedi Tudományegyetemen klinikáin betegjogi képviselő tevékenykedik, akinek a legfőbb feladata, hogy segítse a betegeket jogai érvényesítésében. Amennyiben az egészségügyi ellátása kapcsán olyan probléma merül fel, aminek a megoldásához segítségre van szüksége, keresse fel a betegjogi képviselőt! Munkatársaink készséggel tájékoztatják Önt a betegjogi képviselő kilétéről és elérhetőségének módjáról.